

Užsakomasis turinys › Aktualijos
2023 m. spalio 27 d. 12:16

Griežtos apsaugos teritorijų plėtra. Ko iš jos tikėtis?

REKLAMA

Gamtos paveldo fondas

Argaudas Stoškus

FOTO: ELTA / DAINIUS LABUTIS

TI

Atsižvelgiant į nerimą keliantį biologinės įvairovės nykimą ir kitus susijusius sparčius pokyčius (klimato, oro ir vandens kokybės, dirvožemio, miškų plotų), keliančius grėsmę žmonijos išlikimui, 2023 m. pradžioje Jungtinių Tautų lygmeniu apsispręsta užtikrinti, kad saugomos teritorijos iki 2030 m. sudarytų ne mažiau kaip 30 % sausumos ir jūrų teritorijos. Šis siekis numatytas ir ES biologinės įvairovės strategijoje iki 2030 m. – viename iš kertinių Europos Sąjungos „Žaliojo kurso“ dokumentų. Be to, trečdalyje saugomų teritorijų ploto numatyta taikyti griežtą apsaugą. Lietuva taip pat išsikėlė šį tikslą ir įtraukė jį į Lietuvos Respublikos Vyriausybės programą.

REKLAMA

2022 m., vykdant LIFE 2020 NGO4GD programos projektą „Lietuvos saugomų teritorijų tinklo plėtra Europos žaliajo kurso kontekste“, buvo įvertinta kiek mes turime saugomų teritorijų, kurias galėtume laikyti skirtomis biologinės įvairovės apsaugai. Paaiškėjo, kad jos sudaro tik apie 14 %, o griežtos apsaugos teritorijos – tik 0,6 %. Taigi, siekiant išsikeltų tikslų, biologinės įvairovės apsaugai skirtų teritorijų plotą turėtume padidinti du kartus, o griežtai saugomų net 17 kartų!

Tokie siekiai, natūralu, kelia nemažai emocijų. Ypač tai juntama, kai kalbama apie griežtai saugomas teritorijas. Tačiau ar tikrai suvokiame kas slepiasi už griežtos apsaugos termino? Europos Komisijos parengtose gairėse dėl saugomų teritorijų plėtros jos apibrėžiamos kaip biologine įvairove pasižyminti teritorijos, įsteigtos jų integralumą palaikančių natūralių ekologinių struktūrų ir procesų išsaugojimui ar atkūrimui. Toks apibrėžimas iš esmės atitinka Pasaulinės gamtos apsaugos organizacijos (International Union for Conservation of Nature, IUCN) griežčiausios apsaugos (Ia kategorijos) saugomas teritorijas, o taip pat Lietuvos Saugomų teritorijų įstatyme pateikiamą rezervato apibrėžimą.

REKLAMA

Tačiau gairėse taip pat nurodoma, kad kai kuriose teritorijose gali būti vykdoma aktyvi veikla, pavyzdžiui, pievų ar kai kurių pelkių šienavimas ar ganymas, natūralius procesus imituojantys kontroliuojami gaisrai. Taip pat galima tam tikrų gyvūnijos grupių gausos reguliavimo veikla, kai

natūralūs mechanizmai negali būti užtikrinti dėl ribotų plėšrūnų populiacijų. Galimas ir invazinių rūšių naikinimas, gaisrų, ligų prevencija. Taip pat minima ir vietos gyventojų tradicinė mažos apimties veikla, tokia kaip uogavimas ar grybavimas, kuri neįtakoja apsaugos tikslų. Tai reikšmingai praplečia griežtos apsaugos sampratą.

FOTO: ELTA / ANDRIUS UFARTAS

Griežtos apsaugos režimą tikslinga taikyti tik tais atvejais, kai tai duoda didžiausią naudą siekiant biologinės įvairovės apsaugos tikslų. Išskirtinis dėmesys turėtų būti skiriamas sengirėms ir anglies turtingoms ekosistemoms. Taip pat neturėtų būti pamiršamos ekosistemos, kurios teikia svarbias ekosistemines paslaugas arba kurių atsparumas klimato kaitai gali būti padidinamas griežtos apsaugos sąlygomis.

REKLAMA

An advertisement for a generator. The background is black. At the top, the word "TIKBALDAI" is written in white. Below it, the text "Bet kokiai ekstremaliai situacijai" is written in white. In the center, there is a photograph of a yellow and black generator. The generator has "PROFESSIONAL GENERATOR" and "ROYALTRONIC" written on it. To the right of the generator, the price "399 €" is crossed out, and "tik 249 €" is written in large yellow font. Below the price, it says "* kiekis ribotas". At the bottom right, there is a white button with the text "DOMINA >".

Šalims narėms planuojant išsikeltų tikslų įgyvendinimo žingsnius, griežtos apsaugos apibrėžtis darosi vis aiškesnė. Linkstama link to, kad tai turėtų būti teritorijos, kurių apsaugos griežtumas suprantamas kaip jų paskyrimas išimtinai gyvosios gamtos išsaugojimui. Jei tam užtikrinti reikalinga veikla, pavyzdžiui, pievų šienavimas, galvijų ganymas ar kita veikla, ji leidžiama tokiomis apimtimis, kokios reikalingos apsaugos tikslams pasiekti. Dauguma šalių narių taip pat pasisako už tai, kad griežtos apsaugos teritorijose nebūtų ribojamas lankymasis, tradicinis gamtos

gėrybių rinkimas. Sezoniniai tam tikrų vietų lankymo ribojimai galėtų būti taikomi tais atvejais, kai tai tiesiogiai įtakoja apsaugos tikslų įgyvendinimą, bet tai neturėtų per daug gąsdinti, nes yra įprasta praktika tiek Lietuvos, tiek daugelio kitų šalių ne griežtos apsaugos teritorijose.

Taigi, numatomos plėtoti griežtos apsaugos teritorijos neturėtų būti traktuojamos kaip riboženkliais atribotos nuo visuomenės gyvenimo ir saugomos inspektorijų. Tai turėtų būti išskirtinės gyvosios gamtos oazės, kurias galėtume tiesiogiai pažinti, prisidėti prie vertybių išsaugojimo ir patirti jų gyvybę teikiančias galias.

REKLAMA

Detaliau su LIFE projekto metu atliktų vertinimų rezultatais galite susipažinti LIFE projekto svetainėje www.litpas.gpf.lt. Šios svetainės interaktyviame žemėlapyje galite pasiūlyti vertingą teritoriją, kurią, jūsų manymu, svarbu išsaugoti.

Projektą finansuoja ES LIFE programa, Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija ir Gamtos paveldo fondas.

Lietuvos
Respublikos
aplinkos
ministerija

Už straipsnyje pateikiamą informaciją atsakomybę prisiima Gamtos paveldo fondas. Straipsnio turinys nebūtinai atspindi Europos Komisijos nuomonę.